

gent:

BOURGOYEN OSSEMEERSEN

Stedelijk Natuurreservaat

Bourgoyen-Ossemeersen

In het westen van Gent ligt een waardevol natuurgebied van 230 hectare (2,3 km²) dat ontsnapte aan de verstedelijking.

Het open landschap bestaat er uit vochtige graslanden, doorsneden met sloten en grachten.

Een paradijs voor planten en dieren. Vanop de wandelpaden kan de bezoeker volop van deze natuur genieten.

blauwtje
zicht op de aalscholverplas
blauwe reiger
grutto
kruipend zenegroen
groene kikker

Meersen en donk

Het landschap van de Bourgoyen-Ossemeersen is een vallei, uitgeschuurd door de Leie, met vochtige graslanden die 's winters onder water lopen. Zulke natte graslanden worden bij ons meersen genoemd. Ze liggen op een bodem van klei die nauwelijks water doorlaat. Het deel ten noorden van de Leie heet **de Bourgoyen**, het deel ten zuiden ervan de **Ossemeersen**.

Bijna centraal in de Bourgoyen ligt een zandige hoogte of donk met daarop het historische Valkenhuis dat nu als beheersboerderij dienst doet. Van de hoger gelegen zandige kouters aan de rand van het gebied bleef alleen een deel van de Vliegpleinkouter van bebouwing gespaard. De kaart in deze brochure toont de verschillende gebieden.

Beschermd gebied

Sinds 1974 koopt de Stad Gent gronden aan in de Bourgoyen-Ossemeersen. In 2007 is 95% van de totale oppervlakte van 230 ha in eigendom van de Stad. Natuurpunt vzw heeft ± 7 hectare in eigendom, het Vlaams Gewest (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek) ± 1 ha.

Op het gewestplan zijn de percelen hoofdzakelijk ingekleurd als natuurreserveaat en natuurgebied. Het grootste deel van het gebied is ook als landschap beschermd en aangeduid als GEN (Grote Eenheid Natuur).

Kemphaan
koekoeksbloem
grote ratelaar en Valkenhuis
vleeskleurige orchis
weekoorzwammetje
wolfspin

Natuurbeheer

De gronden werden aangekocht om ze in te richten als natuurgebied. Het beheer houdt rekening met de landschappelijke, natuurwetenschappelijke en educatieve waarden van het gebied. In de 6 deelgebieden zijn de beheermaatregelen gericht ofwel op de vegetatie, ofwel op water- en weidevogels, ofwel op natuureducatie en -recreatie. Een van de belangrijkste beheermaatregelen is de regeling van de waterhuishouding. Vanaf half oktober wordt het regenwater opgehouden, waardoor het gebied langdurig overstroomt. Op die manier worden de vroegere overstromingen van de Leie nagebootst. Pas vanaf maart wordt het water langzaam afgevoerd via sluisjes en een pompinstallatie in de oude watermolen.

Voor het beheer van de grote grasland-percelen zijn overeenkomsten afgesloten met landbouwers die de graslanden hooien of beweiden door runderen.

Het dagelijkse beheer van de percelen in stadseigendom wordt uitgevoerd vanuit het Valkenhuis door natuurarbeiders van de Groendienst van de Stad Gent. Afhankelijk van het seizoen snoeien zij knobomen en houtkanten, maaien ze wegbermen, plaatsen ze, afsluitingen onderhouden ze de wandelpaden en educatieve voorzieningen, enz. Natuurpunt Gent vzw beheert 2 gras-landblokken aan de Grijtgracht en het spoorwegdijkgebied.

De Vlaamse overheid voerde in de periode 2004-2007 een natuurinrichtings-project uit. Dit zorgde voor een grote stap vooruit op de weg naar landschapsherstel en ontwikkeling van meer natuurwaarden. Bezoekers van het gebied komen nu nog beter aan hun trekken en er is ook een pad toegankelijk voor personen met een handicap.

In het gebied lopen diverse onderzoeks-projecten en worden vegetatiestudies, broedvogelinventarisaties en tellingen van overwinterende watervogels uitgevoerd. De Canadese gans en muskusrat worden in het natuurreervaat actief bestreden omdat ze het natuurlijke evenwicht verstoren.

Een rijkdom aan planten en dieren

Vooraf in de onbemeste hooilanden vinden we een grote verscheidenheid aan planten. Kleurrijke kruiden zoals gewone dotterbloem, echte koekoeksbloem, veldzuring, moerasspirea en moerasvergeetmij-nietje vergezellen er de grassen, zeggen en russen. In de lente bloeit de grote ratelaar, een halfparasiet op gras, er heel opvallend. Deze gevarieerde vegetatie vormt samen met de sloten een geschikte leefomgeving voor vele diersoorten.

Van de water- en weidevogels valt de grutto het meest op, maar ook Kievit, scholekster, kuifeend, slobeend, krakeend en bergeend broeden er jaarlijks. De zomertaling en de aalsolver broeden op en rond de grote plas (Aalsolverplas) aan de Loopgracht. Als exoot heeft de Canadese gans een prominente plaats ingenomen. Langs de oevers en in de rietkragen broeden blauwborst, rietgors, kleine karekiet en sprinkhaanzanger. De talrijke sloten en plassen bieden voldoende zuiver water voor salamanders, kikkers, vissen en ongewervelden zoals de geelgerande watertor, rugzwemmer, duikerwants, waterspin en waterschorpioen.

's Winters loopt het laagste deel van het reservaat onder water. In dit bijna ontoegankelijke gebied komen dan grote concentraties watervogels voor. De Bourgoyen zijn een belangrijk overwinteringsgebied voor de smient, wintertaling, slobeend, pijlstaart, krakeend en kempfaan. Vanaf maart zakt het water geleidelijk waardoor er plaatselijk plassen en slikveldjes overblijven die een grote aantrekkingskracht uitoefenen op steltlopers zoals watersnip, tureluur, wulp, oeverloper en witgatje. Zij komen er baden en voedsel zoeken.

Een van de meest typische landschapselementen is de knotwilg, waarin de steenuil, holenduif en diverse mezensoorten graag vertoeven. De elzen en wilgen in de houtkanten verdragen de hoge waterstanden goed en herbergen talrijke zangvogels. De bloemenrijkdom van ruigten lokt vele insecten.

Vlindersoorten als atalanta, gehakelde aurelia, distelvlinder, dagpauwoog, oranjetip en Icarusblauwtje vinden hier nog geschikte voedselplanten. Op de spoorwegdijk groeien planten van drogere zandgronden, zoals wouw en ijzerhard.

Natuur- en Milieucentrum De Bourgoyen

Aan de hoofdingang van het Stedelijk Natuurreservaat Bourgoyen-Ossemeersen ligt het Natuur- en Milieucentrum De Bourgoyen. Dit is het bezoekerscentrum van het natuurreservaat en ook een informatiecentrum over natuur en milieu. Het centrum zelf is een passief huis.

U kunt er terecht voor:

- informatie over de Bourgoyen-Ossemeersen, informatie over de natuurwaarden en het natuurbeheer in het reservaat en ander groen in Gent
- een permanente expo over het natuurreservaat, groenpolen in Gent en duurzaam bouwen
- informatie duurzaam bouwen en milieubesparende tips
- informatie over activiteiten die de Stad en Natuurpunt Gent vzw organiseren
- gebruik en reservatie van een lokaal of de cafetaria door groepen
- een drankje in de cafetaria

NATUUR- EN MILIEUCENTRUM DE BOURGOYEN

Driepikkelstraat 32
9030 Mariakerke
☎ 09 323 57 00

Onthaal open:

Weekdagen van 1 mei tot 30 september: van 9 tot 12 uur en van 13 tot 18 uur
Weekdagen van 1 oktober tot 30 april: van 9 tot 12 uur en van 13 tot 17 uur
Weekends en feestdagen: van 14 tot 18 uur

Cafetaria:

Weekdagen van 1 mei tot 30 september: van 11.30 tot 18 uur
Weekdagen van 1 oktober tot 30 april: van 11.30 tot 17 uur
Weekends en feestdagen: van 14 tot 18 uur

STAD GENT - GROENDIENST

Reservatie van zalen in
het Natuur- en Milieucentrum
✉ groendienst.nmc@stad.gent
📍 www.stad.gent

STAD GENT - NATUUR- EN MILIEUEDUCATIE DE BOURGOYEN

Rondleidingen activiteiten voor scholen
☎ 09 323 57 06
✉ bourgoyen.educatie@stad.gent
📍 nme.stad.gent

NATUURPUNT GENT

Geleide wandelingen voor groepen
en aangepaste rondleidingen
voor personen met een beperking
door het gebied om 14.30 uur.
Elke eerste zaterdag van de maand
een gratis wandeling.

☎ 09 227 22 94
✉ nmc@natuurpuntgent.org
📍 www.natuurpuntgent.be

Toegankelijkheid

Het Stedelijk Natuurreservaat Bourgoyen-Ossemeersen is vrij toegankelijk en heeft 6 toegangen. De hoofdtoegang is gelegen in de Driepikkelstraat. Hier vind je ook het Natuur- en Milieucentrum De Bourgoyen. Het natuurreservaat is vlot bereikbaar met het openbaar vervoer.

Alle info om er te geraken met het openbaar vervoer kan je terugvinden op de site: www.delijn.be/nl/routeplanner.

Aan alle toegangen staan fietsenrekken.

Er is een parking voor auto's en bussen aan de hoofdtoegang Driepikkelstraat.

